

Iz celega sveta.

Smrt šumavskega orjaka. Pri Kasperških gorah na Češkem je umrl Josip Rankl, katerega pravo ime je bilo Klosterman. Umrli je bil v celi okolici zelo dobro znan radi svoje moči in velikosti. Največja bruna je čvigal brez težav, in če je kdaj kak voz pozimi običljal v zametih, potegnil ga je Rankl s konji vred kakor igračo iz njih. Pri svoji moči je bil zelo ponižen in je svojo moč rabil zoper svoje bližnjike le v skrajnih slučajih. Tako je nekoč v neki gostilni, ko sta dva glasovita pretepača začela pretep, vzdignil oba za grla kvišku, držeč prvega v levi, drugega v desni roki, ter ju tako dolgo držal v zraku, da je obema zmanjkalo sape, in ju potem položil na tla. Najbolj znan njegov čin je bil, ko je ukrotil splešnega bika, ki je ušel mesarjem iz klavnice v Pisku ter je letal ves divji po mestnih ulicah, tako, da je bilo mestno občinstvo v nevarnosti za življenje. Rankl je prišel baš v neki zadevi v Pisek k sodniji. Postavil se je mirno razjarjenemu biku nasproti, ga prijel za nogo in tako dolgo držal, dokler niso prihiteli mesarji ter ga zaklali. Do svoje smrti je bil ranjki pri svoji moči in dobri volji.

Največji most na svetu. V Novem Jorku v Ameriki bodo zidali velikanski most. Ta most bo vezal železniške tire dvajsetih železniških prog ter bo največji most v Ameriki in Evropi. Dolg bo tri milje. V Pittsburghu bodo most sestavili in ga po železnici pripeljali v Novi Jork. Preko mosta bodo šli štirje železniški tiri, ki bodo omogočili direktni tovarni promet med največjimi severoameriškimi mesti. Stroški so proračunjeni na 18.000.000 dolarjev ali okroglo 80 milijonov kron.

Hitrost zrakoplova. Nek francoski učenjak priobčuje o razvoju zrakoplovov sledeče: „Dosedaj nam je še nemogoče dognati, kakšno hitrost bo dosegel zrakoplov v 100 letih. Gotovo je, da se bo brzina še zelo pomnožila. O vlakih, parniku in vodljivem zrakoplovu se lahko reče, da so že dosegli več ali manj višek hitrosti. Tudi bi se pri prvih dneh radi raznih ovir ne mogla hitrost za mnogo zvišati. Zrakoplov pa plove po zraku, ki je čist prahu, in bi bila večja hitrost lahko možna, ker bi tudi glede dihanja ne bilo nikakih ovir.“ — Tudi za liberalne Celjane bi bili enakih zrakoplovi zelo pripravi, ker bi jim nadomestili zamujene vlake.

Zajec ubežal z denarjem. Neka ogrska čimnari- ca imenom Trenhauer se je podala dne 25. januarja v mesto Szatmar in je vzdignila v tamošnji hranilnici prihranjeno svoto 200 K. Ko se je vračala domov, kupila je od srečajočih jo otrok divjega zajca za svoje otroke. Da bi zajček lepše izgledal, navezala mu je okrog vrata rdečo ruto, v kateri je bil zvezan vzdignjeni denar. Ko je napravila dobra žena že zadnji voz na ruti, se je dolgouhi zajček izmuznil in jo urnih krač pobrisal svojo pot čez drn in strn, ne zme- neč se za jadikovanje uboge žene, ki je bila tako brez

zajca in brez denarja. Od žalosti se je nato drugi dan obesila.

Premeteni Ogrji. V občini Alvaca v komitatu Arad na Ogrskem je izbruhnil požar, ki je divjal 24 ur in upepelil občinski urad in neko sosednjo hišo. Zgoreli so tudi uradni spisi. Prebivalci vasi so se branili vključ zapovedi orožništva, gasiti, ter so to utemeljevali s tem, da davčni urad, če zgore občinski papirji, ne ve, koliko je posamezni kmet dolžan na davkih.

Vojaška dolžnost v Italiji. Naše mladeniče, ki z veseljem čitajo „Slov. Gospodarja“ in ga tudi širijo, bi zanimalo posebno sedaj, ko se mnogo piše o vojski v Tripolisu, kakšna je vojaška dolžnost v Italiji. Z 20. letom morajo mladeniči v Italiji k naboru. Potrjen mladenič služi v stalni vojski dve leti aktivno, potem je klican še trikrat k orožnim vajam, in sicer vsako četrto leto. Nek goroški slovenski mladenič piše: „Z mladeničem sosedom onkraj meje sva bila potrjena k vojakom 1. 1897. K orožnim vajam je bil klican 1904, 1908, 1912. Med tem, ko sem bil jaz že leta 1909 uvrščen med črnovojne, mora moj tovariš onkraj meje prihodnji mesec k orožni vaji. Se-le leta 1917., to je 20 let, odkar je bil potrjen, bo prost vojaške službe.“ — Nekoliko smo v Avstriji le na boljšem.

Stoletni ljudje v Evropi. Oddelki državnega zdravstvenega urada v Nemčiji je izdal pregled o stoletnih ljudeh v Evropi, v katerem prihaja do zaključka, da jih je na jugu veliko več, kakor na severu. Tako odpade v Bulgariji že na 100 prebivalcev po en stoletni človek, med tem ko v Nemčiji še-le na en milijon. V Nemčiji je zdaj samo 76 sto let starih ljudi, v nerazmerno manjši Bulgariji pa 3883. V Rumuniji je 1074, v Srbiji 573, v Spaniji 410, na Francoskem 213, v Italiji 197, v Avstro-Ogrski 113, na Angleškem in Škotskem 92, v Rusiji 89, na Norveškem 23, na Švedskem 10, v Belgiji 5, na Danskem 2 sto let stara človeka. V Švici ni nobenega sto let starega človeka.

Lakota v Rusiji ob Volgi je vedno hujša. Prebivalstvo veliko vasi je povzelo vse žito in se zdaj preživlja s konjskim in pasjim mesom, je že celo skorj dreves. Po nekaterih vaseh se puste ljudje v cerkvi blagosloviti, nato pa gredo domov in čakajo smrti, ker nimajo več kaj jesti.

Koliko je vreden človek? Nek učenjak je izračunal, koliko je vreden človek v kronah in vinarjih, na podlagi cen, ki jih imajo sestavine človeškega telesa. Dognal je, da bi tudi boljše osebe ne bile drago plačane, ako bi jih na trgu prodali kot blago. Oseba, ki tehtja 75 kg, je vredna ravno 30 K. To vrednost ima fosfor, beljakovina, železo, žveplo, ki jih vsebuje omenjena oseba. Mast je vredna okoli 10 K, med tem, ko se iz železa, ki ga ima človek v sebi, ne bi dalo narediti niti žrebca srednje velikosti. S sladkorjem in soljo, ki ju ima človek v sebi, bi se ne dalo napolniti nobene posode za sladkor, oziroma sol. Aca ima človek toliko v sebi, da bi se moglo z njim pobeliti precej velik kurnik, in s fosforjem bi se moglo napraviti kapice 2200 vžgalicam. Z magnezijo bi se

mogoče dalo napraviti malo razsvetljavo, in beljakovine bi lahko zadostovale za kakih 100 jajec. Vse to skupaj pa, kot smo že rekli, ni vredno več kot 30 K, kar je pač malo za človeka, ki je na svojo „vrednost“ dostikrat zelo ponosen.

50letnica telefona. V tekočih dneh je minulo 50 let, da je bil napravljen prvi aparat za govorjenje na daljavo, ki je bil seveda zelo različen od tega, kar mi dandanes sploh označimo kot telefon. Leta 1861 je Filip Reis v Friedrichshofenu pri Hamburgu napravil stroj, po katerem je bilo možno na večje daljave slišati glasove. Telefoniranje govorjenih besed se pa ni posrečilo popolnoma. Mnogo izumiteljev si je prizadevalo, da bi ta Reisov aparat priredili za praktične potrebe. Toda še-le 14 let pozneje, leta 1875, se je posrečilo Amerikancu Grahamu Bellu napraviti telefon, po katerem je bilo možno tudi izgovorjene besede poslati v daljavo povsem jasno in razumljivo. Ali še vedno je bil ta instrument enostranski, to je, govorilec se je le na eni strani, na drugi se je pa poslušalo. Šele telefonična naprava, ki je sedaj povsod v rabi, napravljena leta 1878, je pravi govorilni aparat, ki se ga more na obeh straneh žice uporabljati za govorjenje in poslušanje. Danes je telefonskih postaj že na milijone. Dolžina telefonskih žic šteje pa na stotisoče kilometrov.

Srce so zašili 18letnemu mizarskemu pomočniku Niku Mihajloviču v banjaški bolnišnici v Bosni. 1. januarja so fanta, zabodenega v srce, prinesli v bolnišnico. Pri vsakem udarcu srca je bruhala kri iz rane, da so se dali trenotki njegovega življenja se šteti. V tem položaju je primarij dr. Skarda segel po operaciji ter je rano na srcu zašil. Fant se sedaj že prav dobro počuti in zdravniki upajo na njegovo popolno okrevanje.

Štirje razbojniki oropali graščaka. Iz Varšave na Ruskem Poljskem poročajo: V voz prvega razreda v kijeveskem brzovlaku so te dni udrli štirje razbojniki in z revolverji napadli graščaka Wielskega s pozivom, naj jim izroči svoj denar. Graščak jim je izročil 45.000 rubljev. Za tem so ga omamili s kloroformom in nato pobegnili.

139letni starček umrl. V Cinaisti v Bukovini je pred kratkim umrl Mihael Cironovlin vsled starosti. Dosegel je izredno visoko starost 139 let. Ta je imel za naše čase res Metuzalemovo starost!

Vojašnica zletela v zrak. V Guayakvitu v državi Elvador v Južni Ameriki je v tamošnji vojašnici zletela zaloga streljiva v zrak z vojašnico vred. Mrtvih je bilo 60 vojakov, veliko pa jih je več ali manj nevarno ranjenih.

Z jezikom je primrznil na železno ograjo v Pribislavu na Češkem neki šolar. V hudem mrazu, ki je vladal oni teden povsod, je šel razposajeni dečko fiza železno ograjo in jezik mu je primrznil na železo. Prihiti so ljudje, ki so jezik in ograjo polivali z gorko vodo ter ga tako rešili. Ta bo odslej pazil na svoj jezik.

PODLISTEK.

Tobakar Miha.

(Povest. — Napisal Januš Golec).

(Dalje.)

Vse poizvedovanje in povpraševanje po ubijalcu Mišku je bilo še v tistih časih zaman. Nikdo ga ni videl več od one svete noči, ko je bežal skozi Hruškove dveri. Ker Miška več let od nikoder ni bilo, prodala je njegova žena še ostalo hišo in posestvo, ter se za vedno preselila na svoj prvotni dom.

II.

Tržil sem še plačno po svojem rojstnem kraju, ko so me večkrat rajna stara mati strašili, kadar sem jim nagajal in mesto, da bi jih ubogal, potegnil v gozd, rekoč: „Le lazi po hosti, se bosta že srečala enkrat z invalidom, tedaj boš pa šel v njegov žakelj!“ Te besede so napravile na mene tedaj tak vtis, da se nisem odslej nič več potepal po goščah, kajti grozno sem se bal invalida, pa ne samo jaz, ampak vsi srajčkarji naše župnije. Marsikateri otrok v naši okolici je zaspal, če mu je mati vzela le v misel: „Joj, joj, hajoj, invalid gre...“ Kdo pa je bil ta invalid in zakaj je nosil to ime, boče vsakdo vprašal?

Pred kakimi dvajsetimi leti se je namreč priklatil v naše kraje berač, ki je nosil oglodano vojaško suknjo in bil na eno nogo šepast; ker pa nikdo ni vedel, od kod in kaj da je, so pač menili vsi, da je kak star, doslužen vojak, ki si je v vojski pokvaril nogo, in ga kratko imenovali „invalida“. Bil je velike postave, črn in muštačast pa tako, da se ga je bilo res bati. Govoril in delal ni skoro nič, ampak noč in dan je lazil po goščah, lovil neverice in ptice ter nabiral po leti tudi gobe vsake vrste, po največ strupene. Nikdo ni mogel uganiti, kaj da počenja s tolikimi gobami, le lahkoverni ženski spol ga je kmalu obdolžil, da jih rabi za „copernije“. Vendar ta kri- va obdolžitve, da je invalid copernik, je bila njemu le v prid. Vsled njegove izvedenosti v coperniški stroki so se ga namreč vaše gospodinje tako bale, da je dobil od njih vse, karkoli je hotel imeti. Le naša rajna stara mati, ki so radi vsacega postopača prav pošteno ošteli, invalidu v lice niso nikdar pognali kake žal besede, le v duhu so si mislili in za hrbtom povedali.

Prvič menda, ko je prišel v našo hišo, so ga malo podregali, rekoč: da bi bilo boljše, če bi tudi

kaj delal, ne pa samo okrog lazil! Invalid ni odgovoril na ta nauk nič, zadovoljno ga pa tudi ni sprejel, ker je godrnjaje zapustil hišo. Ker so pa tisto leto naši stari materi poginili vsi novo izvaljeni piščanci in purci, pripisovali so mamica to nezgodo invalidovi coperniji in ga dolžili, da je on novo izvaljeni kuratini zadjal smrt. Od tistega časa je bil invalid tudi zavarovan proti vsem dobrim naukom naše stare matere, ter šel vedno bogato obdarovan od naše hiše. Prebival je invalid v osamelem Reškovem grabnu bolj na koncu župnije, v bajti istega imena. V tej Reškovi bajti so nekaj kuhali pepel ter ga potem vozili proti Žusmu na glažuto. Ker pa je glažuta propadla, je tudi kuhanje pepela po naših krajih prenehalo, in bajte, postavljene nalašč za to kuho, so ostale prazne. Tako usoda je zadela tudi Reškovo bajto. Ze več let je bila brez vsakega posla, dokler se je ni invalid usmiliti in jo izbral za svoje stanovanje. Vprašal ni sicer nikogar, ali je dovoljeno ali ne, ampak meni nič, tebi nič, si je nanosil v bajto listja in slame, ter hodil ponoči v njo zlagat svoje dolge ude.

Invalida in njegove bajte smo se poleg gospodinj najbolj bali mi mladina. Vsak, še drugače tako razposajen fantalin, se ga je že prav od daleč ognil, kričal pa, ko bi ga drl, če se je moral z njim srečati. Zakaj, sam ne vem, pa bal sem se ga tudi jaz bolj, nego parkla na Miklavžev večer. Le nekaj se nam je vsem mladim in starim čudno videlo, da je bil ta grozni invalid kljub brezdelnosti in dobri hrani od dne do dne bolj suh in je vselej, kadar je tulil in razsajal veter, se zavijal v svojo umazani plašč, bežal, kolikor mu ni šepasta noga nagajala, in dajal nečloveške glasove od sebe.

III.

Tako je torej živel invalid in bil strah in trepet več let nam mladim potepuhom in tudi gospodinjam radi copernije, v kateri je bil baje podkovan na vseh krajih. Celi strah pred invalidom pa je izginil, in tudi vsa njegova copernija se je razpršila v prah, ko se je vrnil stari Holti, nekdanji tobakar, kot berač domov. Tihotapstvo s tobakom je bilo namreč pred kakimi 40. leti posebno v naših obmejnih krajih zelo razširjeno. Po največ je bilo tej slabi razvadi vzrok vojaštvo; kmečki fantje so morali dolgo let služiti cesarja in so se v vojašnicah popolnoma odvadili kmečkemu delu. Vrnivšim se od vojakov, jim je dopadlo pohajkovanje bolj, nego si z žuljav roko služiti kruha, in marsikateri jo je potegnil med tobakarje. V moji rojstni župniji jih je bilo precej, seveda so že vsi pomrli, seveda vsi kot berači.

Tudi Holtijev sin, ker mu je bilo ime Teča, pravili so mu Holtitec, je bil v mladeniški dobi vojak, v moški dobi tobakar, na starost je pa prosil kruha od hiše do hiše. Ta Holtitec torej, bodi mu zemljica lahka, rešil je celo invalidovo uganko. Spoznal je takoj, ko se je vrnil, v strašnem invalidu svojega nekdanjega tovariša, sotobakarja Matečkovega Miha. Še Miha- vo skrivnost pri tuljenju vetra, je Holtitec, ki je bil mladini bolj naklonjen, nego Miha, pojasnil na sledeči način, pravil nam je večkrat:

„Bili smo tobakarji, lumpi, da se je kar bliskalo za nami. Nismo se bali Boga, ne zlodja, samo grenadirjev, ako jih je bilo več skupaj; kajti ti so marsikateremu s svincem na kožo zapisali, kaj da se pravi: ne tihotapiti s tobakom. Počenjali smo grozovitosti, da se mi še sedaj lasje žejijo, če se spominjam na nje. Najhujši izmed vseh nas je bil poleg rusaste- ga, dolgega Hrvata Roka, Matečkov Miha; ni se mu smilila ne žival, še manj pa človek. Nekeč, bilo je menda ravno tisti teden pred Božičem, mrzlo, da nam je sapa zastajala, ko smo jo rezali, obilo s tobakom obloženi, skozi Slavonijo preko Hrvaškega semkaj na Stajersko. En večer tistega tedna pred Božičem smo počivali pri zakurjenem ognju v gozdu; pospali smo kmalu, dobro zaviti v koce, smo spali do drugega dne. Ko se drugi dan nazajtrkujemo, pride ravno po potu mimo nas kmečko dekle, ki se je vračalo menda iz cerkve. Uiti nam ni moglo več, torej ga zgrabimo, in tako dolgo sta počenjala Rok in Miha grozovitosti z njim, da je izdahnilo. Nato ga primeta oba, Miha še ponudi svoj pas in obesita ga že davno mrtvega na hrastovo vejo. Ko smo čez kak mesec dni zopet hodili isto pot, spomni se Rok svoje hudobije in pravi Mišku: „Pojdi, pojdi Mihael ti, ki se nič ne bojiš, in poglej, če se vidi ona babnica na tisti veji.“ Miha res gre, najde truplo viseti na veji, in ravno, ko misli zamahniti s težko okovano tobakarsko palico po mrtvem telesu, zatuli veter in zagunca mrliča sem ter tje. Piš vetra, ki je ubranil mrliča pred udarcem, je Miška tako prestrašil, da je prišel nazaj bled kot stena med nas tovariše. Govoril ni nič, vsi smo bili nekako osupnjeni in kmalu smo tisti večer tudi brez večerje pospali. Ko se drugo jutro prebudimo, ni bilo Miška nikjer, izginil je in pustil nam še tobak, ki ga je poprej težko nosil. Videl ga nisem od tistega večera več, in sedaj še-le na starost ga zopet najdem.“ Tako je pripovedoval stari Holtitec, bila je menda tudi resnica, kajti Miha se je od dne do dne bolj sušil, tako, da ga je bilo že za mojega časa samo kost in koža.